

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»

Іван ДЕМИДОВ

_____ 2025 р.

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Заборона як метод правового регулювання: теоретичні та практичні аспекти» здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 *Право* (галузь знань 08 *Право*) Ростислава Кельмана фахового семінару зі спеціальності 081 «*Право*» Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти

1. Актуальність теми дисертації. Європейська інтеграція на сучасному етапі – це магістральний напрям розвитку континенту, який визначить ситуацію в самій Європі у третьому тисячолітті та її місце у світі. Зазначений курс є свідомим вибором України, її громадян та публічної влади. Зовнішньополітичні орієнтири країни мають мобілізувати українське суспільство й владу, тим самим сприяти зміцненню національної безпеки, її суверенітету та територіальної цілісності, що на нинішньому етапі розвитку державності є вкрай актуальним.

Цілком закономірно, що ці процеси вимагають якісного правового регулювання та досконалого законодавства, ефективно функціональної правової системи. На жаль, реформи, що час від часу ініціюються в нашій державі, а відтак надто повільно відбуваються через штучно подекуди створені бар'єри, не завжди відповідають запитам суспільства, реаліям сьогодення. Це вимагає посиленої уваги наукової спільноти до активізації пошуку заходів узгодження сфер визначення допустимих меж реалізації суб'єктивних права, оскільки вихід за ці межі може

порушувати права та свободи інших осіб або суспільний інтерес. Зміст правових заборон та обмежень прав людини полягає у визначенні чітких меж легітимного втручання держави в приватну автономію індивіда для забезпечення загального блага.

У зв'язку зі складною ситуацією, яка склалася в Україні через перебування країни у воєнному стані, втрату частини її територій, а також спроби прискорити проведення реформ у всіх сферах суспільного життя, оскільки вони є умовою системного відновлення, з метою досягнення рівня правового забезпечення, який би відповідав рівню європейської країни, чим і обумовлено збільшення використання (встановлення) правових заборон у законодавчій діяльності. Саме через врахування таких обставин тема обраного дослідження актуалізується задля розроблення відповідних правових заборон, які в процесі нового законотворення і проведення відповідних реформ забезпечували б дотримання прав, свобод людини і громадянина та відповідний розвиток громадянського суспільства.

Окреслена важлива теоретико-прикладна проблематика правових заборон як методу правового регулювання або навіть правового інструменту досліджувалася та висвітлювалася ще з часів формування держав. Відтак, низка питань залишається об'єктом дискусій і потребує подальшого вивчення.

У наш час відсутність цілісного дослідження, попри висвітлення окремими вченими деяких аспектів проблематики (С.Бобровник, Т.Гарасимів, А.Денисова, М.Козюбра, М.Костицький, Ю.Ключковський, В.Кожевнікова, О.Куракін, Р.Луцький, О.Левада, О.Остапенко, Н.Оніщенко, М.Панов, С.Погребняк, І.Софінська, А.Токарська, В.Шаповал, О.Шимон та ін.), веде до невизначеності теоретико-методологічної бази, суперечливої правозастосовної практики щодо таких обмежень. Дослідження у цьому напрямі не розкривають всіх наявних проблем, втім окремі з них були висвітлені в багатьох працях. Проте, попри багатоманітність наукових джерел, до цього часу жодного комплексного дослідження з проблематики заборон як методу правового регулювання, засобів запобігання сучасної правової доктрини та законодавства не здійснено, що також підкреслює важливість обраної тематики дослідження.

Теоретичне дослідження правових заборон дозволить розвинути новий напрям в українському загальнотеоретичному правознавстві, що дасть можливість узгоджувати різні правові інститути з огляду на правообмежувальні конструкції. Це сприятиме впорядкуванню поведінки учасників суспільних відносин й охороні прав фізичних осіб.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Виконане дослідження відповідає цілям розвитку України на період до 2030 року, затвердженим Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. Робота виконується у межах наукового напряму Інституту права, психології та інноваційної освіти: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності

в Україні », затвердженої Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24.06.2014 р., протокол № 5, та кафедри теорії права та конституціоналізму «Імплементція європейських стандартів функціонування публічної влади в Україні». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри (№ державної реєстрації 0124U000285, термін виконання: 2024-2028 роки).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертація виконана здобувачем особисто та є самостійним комплексним дослідженням правових заборон. Викладені у дисертації наукові положення, висновки, а також рекомендації, що виносяться на захист, сформовані автором самостійно. Для аргументації окремих положень роботи, у тому числі на визначення основних понять та категорій, використовувалися праці інших учених, на які зроблено відповідні посилання.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запроваджених автором рішень, висновків, рекомендацій. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується: рівнем репрезентативності емпіричного матеріалу; застосуванням знань окремих наук (філософії права, теорії права, конституційного права, галузевого законодавства); комплексним застосуванням раціональної сукупності дослідницьких методів пізнання; аргументованою науковою полемікою з іншими вченими в тексті дисертації; послідовністю та логікою викладення здобувачем матеріалу, його аргументованістю.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Подана на захист праця, як засвідчено інформаційно-довідковими джерелами, є першим в українському правознавстві комплексним аналітичним дослідженням сутності таких науково маловивчених категорій – «правова заборона» і «правове обмеження», які використовуються як у теорії права, так і на практиці.

У цьому сенсі об'єктивне визнання отриманих автором особисто найвагоміших результатів, що певним чином претендують на новаторську наукову новизну, зводиться до того, що:

уперше:

– запропоновано авторський понятійно-категоріальний апарат: дано визначення термінів «правова заборона» і «правове обмеження»: здійснено на новаторських засадах формулювання зазначених термінів як методу правового регулювання, під яким розуміється використання сукупності всіх доступних засобів юридичного впливу, що застосовуються до будь-якого суб'єкта правовідносин та покликані на основі встановлення обмежень або чітких меж використання прав та свобод суб'єктів правовідносин забезпечити своє основне призначення, а саме реалізацію прав зазначених суб'єктів;

– запропоновано комплексний нормативний підхід до формулювання вимог допустимих правових обмежень, що передбачає наявність необхідної легітимної мети, яка

полягає у захисті прав інших осіб, суспільної безпеки, громадського порядку, здоров'я, моралі тощо; у підтримці балансу між суспільною необхідністю й інтересами носія права;

– підтверджено важливість урахування співвідношення названих категорій (правових заборон та правових обмежень), правозастосовний потенціал яких практично тотожний, оскільки вони встановлюються з урахуванням конкретної ситуації для досягнення однієї і тієї ж мети, а також визнані передумовами інтеграції законодавства України, яке все більше адаптується до законодавства інших європейських країн через загальнолюдські цінності – демократію, права людини, верховенство права;

удосконалено:

– дефініцію понять «правова заборона» та «правове обмеження» з урахуванням їхнього кваліфікаційного співвідношення;

– правове сприйняття об'єктивності розуміння забезпечення ефективності застосування заборонно-обмежувальних засобів у регулюванні конкретних правовідносин;

– наукове обґрунтування доцільності застосування правових заборон у відносинах, що виникають на міждержавному рівні та покликані забезпечити внутрішню правову й загальну безпеку громадян та держави загалом;

дістали подальший розвиток:

– положення про форми правових заборон та правових обмежень, які існували у додержавний період і були основними регуляторами правовідносин у додержавному суспільстві;

– теоретичне положення про особливе місце правових заборон у системі засобів забезпечення дотримання принципів верховенства права та співвідношення правових заборон з іншими методами регулювання суспільних відносин;

– трактування методології дослідження правових заборон;

– здійснення правотворчої діяльності у законопроектній сфері.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації.

1. Кельман Р. М. Судова практика як безпосередній прояв реалізації верховенства права. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2021. Вип. 9. С. 36–43.

2. Кельман М., Кельман Р. Принцип верховенства права в діяльності органів судової влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2021. № 3. С. 61–69. (Особистий внесок: обґрунтовано інституційну та функціональну незалежність суду і суддів).

3. Кельман М., Кельман Р. Верховенство права у сфері теорії і практики України. *НІВ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Право*. 2021. Вип. 12 (24) С. 57–66. (Особистий внесок: визначено соціальну спрямованість концепції верховенства права та відсутність єдності у його розумінні в Україні).

4. Kelman R., Tokarska A. Semantic and etymological essence the concept of «prohibition». ISSN 2353-8406 Knowledge, Education, Law, Management. 2021. № 5 (41) vol. 2. P. 161-165. (Особистий внесок: досліджено семантико-етимологічну сутність поняття «заборона» в контексті правового регулювання).

5. Кельман Р. М., Токарська А. С. «Заборона» як понятійний елемент правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2022. Вип. 11. С. 11–15. (Особистий внесок: визначено проблеми заборони як одного з методів правового регулювання у правозастосовній практиці).

6. Кельман Р. М., Кельман М. С. Релігія – вагомий чинник правотворчого і правозастосовного процесів. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал*. Львів: ЛьВДУВС. 2022. Т. 5. № 2. С. 77–89. (Особистий внесок: визначено, що релігія й право попри різні цілі їх існування, виступають як ціннісно-нормативні системи у процесі регулювання відносин в суспільстві).

7. Кельман Р. М. Природа правових обмежень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2023. Вип. 79. Т. 1. С. 52–58.

8. Кельман М. С., Кельман Р. М. Доктринальні підходи щодо розкриття поняття «правове регулювання». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2023. Т. 10. № 3 (39). С. 13–20. (Особистий внесок: досліджено критерії виміру дієвості правового регулювання).

9. Кельман Р. Заборона як метод правового регулювання під час пандемії коронавірусу в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2023. № 3 (39). С. 128–132.

10. Кельман М. С., Кельман Р. М. Засади обмежень у правовому регулюванні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №2. С. 583–588. (Особистий внесок: проведено класифікацію обмежень та заборон і запропоновано їх умовно поділити на відповідні групи).

11. Кельман Р. М. Правові обмеження – специфічний метод правового регулювання. *Науковий вісник УжНУ. Право*. Вип. 82. 2024. Ч. 1. С. 71–79.

12. Кельман М. С., Кельман Р. М. Підходи щодо розуміння сутності та ролі правових обмежень. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2024. Вип. 15. С. 10–19. (Особистий внесок: визначено можливість обмеження прав людини в умовах воєнного або надзвичайного стану).

13. Kelman M., Kelman R. Legal Prohibition as a Method of Limiting Political Power. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Частина перша. Юридичні науки*. 2024 №3(43). С. 65-73. (Особистий внесок: обгрунтовано створення синтетичної теорії ефективності правового регулювання, яка б включала всі правові засоби та всі

варіанти процесу правового регулювання у їх взаємозв'язку).

14. Kelman M., Kristinyak M., Andrusiak I., Panchenko S., & Kelman R. The Influence of the Ruling Elite on Political Activity in the Conditions of Destructuring the Essence of the Philosophy of Law.//WISDOM 2021, Vol. 1(1), P. 90–97. (Особистий внесок: визначено роль еліт у формуванні культурних норм та правових цінностей).

15. Кельман М. С., Кельман Р. М. Основна проблема методології як технічної науки. Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя: матеріали XI міжнародної науково-практичної Інтернет конференції (Львів, 28 грудня 2021 року) / відп. ред. П. О. Куцик. Львів: Растр-7. 2021. С. 145–148. (Особистий внесок: обгрунтована проблематика методології як технічної науки в умовах сьогодення).

16. Кельман М. С., Кельман Р. М. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. (26 листопада 2021 року). Одеса : ОДУВС, 2021. С. 45–48. (Особистий внесок: охарактеризовані кримінально-правові, заходи запобігання правопорушенням).

17. Кельман М. С., Кельман Р. М. Методика викладання правничих дисциплін бакалаврам, магістрам, аспірантам XXI століття має опиратися на цінності. «Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті» : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 18-19 березня 2021 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика». 2021. С. 23–29. (Особистий внесок: досліджено співвідношення методології, методики та способів у загальнотеоретичному правознавстві).

18. Кельман М.С., Кельман Р. М. Генеза історичних передумов виникнення правових заборон. Сучасне право в епоху соціальних змін : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Національний авіаційний університет (Київ, 26 лютого 2021 року). Тернопіль : Вектор, 2021. С. 78–82. (Особистий внесок: досліджено появу правових заборон у період формування державних інституцій).

19. Кельман Р. М. Дискусійність у розумінні трактування поняття «заборона». Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 2 червня 2022 року). Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2022. С. 45–46.

20. Кельман Р. М. Філософія обмежень. Парламентаризм в Україні та країнах Європи: історико-правова ретроспектива і сучасність : матеріали 14-ої Всеукраїнської наукової конференції. Вип. 14. ІППО НУ «Львівська політехніка». Львів : Л-Прес, 2022. С. 23–24.

21. Кельман Р.М., Кельман М.С. Нові підходи до юридичної методології.

Евристично-правовий потенціал філософсько-освітніх ідей представників Львівсько - Варшавської школи (1895–1939 рр.) та Віденського гуртка (1922 р.) : збірник наукових праць за матеріалами I Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 27 жовтня 2022 року) / відпов. за вип. В. Б. Ковальчук ; упоряд. Н. А. Гураленко, І. В. Карівець, С. С. Сливка, А. С. Токарська. Львів: «Видавництво «БОНА»», 2022. С. 45–46. (Особистий внесок: визначено місце та роль методології у науковому пізнанні).

22. Кельман Р. Метод прогнозування та аксіологічний підхід у дослідженні правових заборон (а також правових обмежень). *Конституціоналізм в умовах війни* : збірник матеріалів учасників Четвертої міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, 23 вересня 2022 року). Львів, 2022. С. 34–35.

23. Кельман Р. М., Кельман М. С. Методологія як категорія науки та культури. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи* : збірник матеріалів учасників Шостої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 25 листопада 2022 року). Львів, 2023. С. 126–129. (Особистий внесок: досліджено методологія як категорію науки та культури).

24. Кельман Р. М. Право як масштаб, міра свободи, і водночас властивість та необхідність її обмеження в умовах війни. *Сучасний конституціоналізм та євроінтеграційні процеси в Україні*: збірник матеріалів учасників П'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 22. вересня 2023 року). Львів, 2023. С. 128–131.

25. Кельман Р. М. Правові заборони та обмеження як гарантії захисту суб'єктивних прав та свобод. *Незалежність України: права людини та національна безпека* : збірник матеріалів Четвертої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 12 квітня 2024 року). Національний університет «Львівська політехніка» / упоряд. проф. Л. В. Ярмол, Я. С. Олійник. Київ: КНТ, 2024. С. 238–240.

26. Кельман Р. М. Зв'язок між правами та обов'язками людини в умовах глобалізації. *Сучасні загрози миру в Європі*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. (Львів, 25 жовтня 2024 року) Національний університет «Львівська політехніка»; упорядн.: проф. Ковальчук В.Б., проф. Мельниченко Б.Б. Львів: ПП «Видавництво «БОНА»», С.109–110.

27. Кельман Р. М. Право на охорону баз даних: європейська практика. *Сучасний конституціоналізм та євроінтеграційні процеси в Україні*: збірник матеріалів учасників Шостої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 22 листопада 2024 року). 2024. С. 223–227.

Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо. Основні результати репрезентовані та обговорені на кафедрі теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка». Окремі положення дисертації були оприлюднені на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (Львів, 28 грудня 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція (Одеса, 26 листопада 2021 р.); «Актуальні проблеми юридичної науки та практики в XXI столітті» (Рівне, 18-19 березня 2021 року); «Сучасне право в епоху соціальних змін» (Київ, 26 лютого 2021 року); «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення» (Львів, 2 червня 2022 року)»; Всеукраїнська наукова конференція (Львів, 14 липня 2022 р); Міжнародна науково-практична конференція (Львів, 27 жовтня 2022 року); Четверта міжнародна науково-практична конференція (Львів, 23 вересня 2022 року); Шоста міжнародна науково-практична конференція (Львів, 25 листопада 2022 року); П'ята міжнародна науково-практична конференція (Львів, 22 вересня 2023 року); Четверта міжнародна науково-практична конференція (Львів, 12 квітня 2024 року); Шоста міжнародна науково-практична конференція (Львів, 22 листопада 2024 року).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Розроблені положення, пропозиції та висновки, що сформульовані у роботі, можуть бути враховані та використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших поглиблених наукових досліджень сучасного стану та розвитку використання правових заборон у механізмі правового регулювання суспільних відносин (акт впровадження від 25. 09. 2024 р. № 147-оп Національної академії внутрішніх справ).

– у навчальному процесі – для підготовки лекцій, семінарів, спеціальних курсів, а також практичних занять із загальнотеоретичного правознавства (акт впровадження від 30. 09. 2024 р. № 50 Львівського державного університету внутрішніх справ).

9. Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані й обґрунтовані у дисертації висновки та пропозиції сприятимуть подальшому теоретичному обґрунтуванню розглянутих категорій, а також сприятимуть поглибленню знань про правові заборони та обмеження загалом. Наукові здобутки орієнтують на практичне застосування:

– у законодавчій сфері – для закріплення та формулювання нових форм правових заборон у різних сферах права задля зміцнення правового стану держави;

– у практичній юридичній діяльності – для доповнення й корегування наявних нормативно-правових актів, що містять правові заборони та обмеження (акт впровадження Вища рада правосуддя).

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота Кельмана Ростислава Михайловича на тему «Заборона як метод правового регулювання: теоретичні та практичні аспекти» за структурою, мовою та стилем викладання відповідає нормативним документам МОН України.

У ході обговорення до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

11. З урахуванням зазначеного,

На фаховому науковому семінарі Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти зі спеціальності 081 «Право» ухвалили:

11.1. Дисертація Кельмана Ростислава Михайловича здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії «Заборона як метод правового регулювання: теоретичні та практичні аспекти» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання щодо теоретико-методологічного та нормативно-прагматичного використання поняттєвих категорій «правова заборона» і «правове обмеження» у сучасному українському правознавстві та на цій основі напрацювання рекомендаційних пропозицій щодо застосування отриманих результатів у законотворчій та правозастосовній діяльності.

11.2. Основні наукові положення, методичні розробки, висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, логічні, послідовні, аргументовані, достовірні, достатньо обґрунтовані. Дисертація характеризується єдністю змісту.

11.3. У 27-ми наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з них 12 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття проіндексована у базі даних Scopus, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, а також 13 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів дисертації.

11.4. Дисертація відповідає вимогам МОН України наказ №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами).

11.5. Дисертація є результатом самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень, що констатує відсутність порушення академічної доброчесності. Використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

11.6. З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Кельмана Ростислава Михайловича дисертація «Заборона як метод правового регулювання: теоретичні та практичні аспекти» рекомендується для подання для розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

За затвердження висновку проголосували:

За – 12 (дванадцять)

Проти- немає

Утримались – немає.

Головуючий на семінарі,

Директор Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
д.ю.н., проф.

Володимир ОРТИНСЬКИЙ

Рецензенти:

Д.ю.н., проф., професор кафедри
адміністративного та
інформаційного права

Олексій ОСТАПЕНКО

Д.ю.н., проф., професор кафедри
міжнародного та кримінального права

Тарас ГАРАСИМІВ

Відповідальний у ІППО за атестацію PhD,
заступник директора з науково-педагогічної роботи
д.пед.н., проф.

Юрій КОЗЛОВСЬКИЙ

03. 02. 2025 р.